

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการสนับสนุนทางสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้สูงอายุการสนับสนุนทางสังคมของผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี และ 3) แนวทางการพัฒนาการสนับสนุนทางสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ประกอบการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การสนทนากลุ่ม ทำการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการสนับสนุนทางสังคม แสดงให้เห็นว่าระดับความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการสนับสนุนทางสังคมโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการสนับสนุนทางสังคมด้านการรับรู้ข่าวสาร อยู่ในระดับมาก และลำดับสุดท้ายคือ ความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการสนับสนุนทางสังคม ด้านวัสดุ สิ่งของแรงงานและบริการ อยู่ในระดับมาก

2. แนวทางการพัฒนาการสนับสนุนทางสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี มีแนวทางในการพัฒนา ดังนี้

2.1 ด้านความช่วยเหลืออย่างเป็นรูปธรรม (ความช่วยเหลือด้านเงิน และสิ่งของ) การช่วยเหลืออย่างเป็นรูปธรรม คือการช่วยเหลือด้านการเงิน และสิ่งของ ซึ่งส่วนใหญ่จะเข้าใจและรวมไปถึงการได้รับเบี้ยยังชีพผ่านทาง หน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งได้แก่เทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล ในรูปแบบของตัวเงินกลุ่มตัวอย่างส่วนนี้ให้มีความคิดเห็นตรงกันว่าพึงพอใจที่ได้รับเงินช่วยเหลือเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ แต่เงินที่ได้รับไม่เพียงพอต่อการใช้ในชีวิตประจำวัน และได้รับการช่วยเหลือสิ่งของบ้างบางโอกาสสำคัญต่าง ๆ ตามที่หน่วยงานของรัฐจัดดำเนินการให้ซึ่งเพียงพอต่อความต้องการของผู้สูงอายุ

2. ด้านความช่วยเหลืออย่างเป็นทางการเป็นนามธรรม (ความช่วยเหลือด้านการส่งเสริมกิจกรรมและบริการ) การช่วยเหลืออย่างเป็นทางการเป็นนามธรรม คือการให้บริการ การส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ ซึ่งกลุ่มตัวอย่าง ได้กล่าวว่า หน่วยงานที่จัดกิจกรรมส่วนใหญ่ของผู้สูงอายุ ได้แก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กิจกรรมที่จัดขึ้น อาทิเช่น การรดน้ำดำหัว ในเทศกาลสงกรานต์ การจัดกิจกรรมวันผู้สูงอายุ การจัดบริการตรวจสุขภาพ ซึ่งส่วนใหญ่มีความพึงใจและต้องการให้มีบริการตรวจสุขภาพตามบ้านสำหรับผู้สูงอายุที่ไม่สามารถเดิน หรือช่วยเหลือตัวเองได้

3. ด้านการรับรู้ข่าวสาร และการประชาสัมพันธ์โครงการของผู้สูงอายุ การรับรู้ข่าวสาร และการประชาสัมพันธ์โครงการ มีการดำเนินอยู่หลายช่องทาง อาทิเช่น การประกาศเสียงตามสาย รถประชาสัมพันธ์ และหนังสือเชิญร่วมโครงการ ซึ่งผู้สูงอายุพอใจในการประชาสัมพันธ์ให้ทราบในโครงการต่าง ๆ หากแต่บางครั้ง และบางกิจกรรมผู้สูงอายุไม่สามารถไปร่วมโครงการได้ และบางครั้งเกิดข้อบกพร่องในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ซึ่งในส่วนนี้ได้รับการช่วยเหลือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการเพิ่มจุดการประชาสัมพันธ์ให้เพิ่มมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปและการวิเคราะห์ข้อมูลในเรื่อง แนวทางการพัฒนาการสนับสนุนทางสังคมแก่ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี พบประเด็นที่น่าสนใจและนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. ระดับความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการสนับสนุนทางสังคมโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการสนับสนุนทางสังคม ด้านการรับรู้ข่าวสาร อยู่ในระดับมาก และลำดับสุดท้ายคือ ความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการสนับสนุนทางสังคม ด้านวัสดุ สิ่งของแรงงานและบริการ อยู่ในระดับมาก ซึ่งมีลักษณะงานวิจัยของ ชาญวิทย์ บ่วงราบ (2551, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุในตำบลเสาชงหิน อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุในตำบลเสาชงหิน อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี มีความต้องการการได้รับสวัสดิการ ในภาพรวม และรายด้านแต่ละด้านทั้ง 7 ด้าน อยู่ในระดับมาก ด้านที่ผู้สูงอายุมีความต้องการมากที่สุด คือ ด้านการแพทย์และสาธารณสุข รองลงมาคือ ด้านที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และสาธารณสุขโรค และด้านการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพและการจัดการศพตามประเพณี ผลการเปรียบเทียบความต้องการพบว่า ผู้สูงอายุในตำบลเสาชงหิน มีความต้องการการ

ได้รับสวัสดิการแตกต่างกันเมื่อจำแนกกลุ่มตามปริมาณเงินที่เหลือเก็บออมโดยผู้สูงอายุที่ไม่มีเงินเหลือเก็บมีความต้องการการได้รับสวัสดิการมากกว่าผู้สูงอายุที่มีเงินเหลือเก็บทั้งในด้านการแพทย์และสาธารณสุข ด้านการศึกษาและข้อมูลข่าวสาร และด้านการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพและการจัดการศพตามประเพณี และยังคงสอดคล้องกับลักษณะงานวิจัยของเศรษฐวัฒน์ โชควรรกุล (2555, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษาพบว่า ประการแรกพบว่า การวิเคราะห์ประเด็นเรื่อง การก่อตัวของนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่สามารถเข้าสู่วาระนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นไปตามกรอบการวิเคราะห์สามกระแส ได้แก่ กระแสการเมือง กระแสตัวปัญหา กระแสนโยบาย และหน้าตาของนโยบายตามตัวแบบของคิงค็อน ประการที่สองพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการนำนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปปฏิบัติ เรียงตามลำดับความสำคัญได้ดังนี้ คือ 1) ภาวะผู้นำ 2) ทรัพยากรนโยบาย 3) การบริหารจัดการ 4) ความต้องการของผู้สูงอายุ 5) ความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประการที่สามพบว่า ผลกระทบในด้านบวก คือ การนำนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไปปฏิบัติจะทำให้คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุดีขึ้นทั้งทางสุขภาพร่างกาย จิตใจและรายได้ ผลกระทบในด้านลบ คือ ปัญหาด้านความจำกัดของงบประมาณ การขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องผู้สูงอายุของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งการมีบุคลากรจำนวนน้อยไม่สามารถดูแลผู้สูงอายุได้ทั่วถึง ประการที่สี่พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสบความสำเร็จในการนำนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไปปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และควรปรับปรุงการนำนโยบายไปปฏิบัติหลายด้าน ได้แก่ งานด้านงบประมาณ การบริหารบุคลากร การจัดทำฐานข้อมูลอย่างบูรณาการ และการจัดให้มีเครือข่ายความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพ

2. แนวทางการพัฒนาการสนับสนุนทางสังคมแก่ผู้สูงอายุ จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุโดยตรง สามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านความช่วยเหลืออย่างเป็นรูปธรรม (ความช่วยเหลือด้านเงิน และสิ่งของ)

การช่วยเหลืออย่างเป็นรูปธรรม คือการช่วยเหลือด้านการเงิน และสิ่งของ ซึ่งส่วนใหญ่จะเข้าใจและรวมไปถึงการได้รับเบี้ยยังชีพผ่านทาง หน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งได้แก่ เทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล ในรูปแบบของตัวเงินกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นตรงกันว่าพึงพอใจที่ได้รับเงินช่วยเหลือเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ แต่เงินที่ได้รับไม่เพียงพอต่อการใช้ในชีวิตประจำวัน และได้รับการช่วยเหลือสิ่งของบ้างบางโอกาสสำคัญต่าง ๆ ตามที่หน่วยงานของรัฐจัดดำเนินการให้ซึ่งเพียงพอต่อความต้องการของผู้สูงอายุ

2.2 ด้านความช่วยเหลืออย่างเป็นทางการเป็นนามธรรม (ความช่วยเหลือด้านการส่งเสริมกิจกรรมและบริการ)

การช่วยเหลืออย่างเป็นทางการเป็นนามธรรม คือการให้บริการ การส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ ซึ่งกลุ่มตัวอย่าง ได้กล่าวว่า หน่วยงานที่จัดกิจกรรมส่วนใหญ่ของผู้สูงอายุ ได้แก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กิจกรรมที่จัดขึ้น อาทิเช่น การรดน้ำดำหัว ในเทศกาลสงกรานต์ การจัดกิจกรรมวันผู้สูงอายุ การจัดบริการตรวจสุขภาพ ซึ่งส่วนใหญ่มีความพึงใจและต้องการให้มีบริการตรวจสุขภาพตามบ้านสำหรับผู้สูงอายุที่ไม่สามารถเดิน หรือช่วยเหลือตัวเองได้

2.3 ด้านการรับรู้ข่าวสาร และการประชาสัมพันธ์โครงการของผู้สูงอายุ

การรับรู้ข่าวสาร และการประชาสัมพันธ์โครงการ มีการดำเนินอยู่หลายช่องทาง อาทิเช่น การประกาศเสียงตามสาย รถประชาสัมพันธ์ และหนังสือเชิญร่วมโครงการ ซึ่งผู้สูงอายุพอใจในการประชาสัมพันธ์ให้ทราบในโครงการต่าง ๆ หากแต่บางครั้ง และบางกิจกรรมผู้สูงอายุไม่สามารถไปร่วมโครงการได้ และบางครั้งเกิดข้อบกพร่องในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ซึ่งในส่วนนี้ได้รับการช่วยเหลือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการเพิ่มจุดการประชาสัมพันธ์ให้เพิ่มมากขึ้น จากผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ เอทเชล ชานาส (Shanas 1962, pp.182) กล่าวถึงความต้องการของผู้สูงอายุว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการด้านต่างๆ ดังนี้คือ ความต้องการอาหาร ความต้องการที่พักอาศัย ความต้องการด้านสุขภาพอนามัย และความต้องการด้านการงาน โดยเฉพาะงานอดิเรก และความต้องการด้านสังคม คือ ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวต้องการเป็นบุคคลสำคัญในสายตาของสมาชิกในครอบครัว ต้องการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัว และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีของความ ต้องการ

ส่วนความต้องการด้านจิตใจและสังคมนั้นเนื่องจากผู้สูงอายุต้องประสบกับการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างในชีวิต นับแต่สภาพร่างกายไม่สมบูรณ์ สูญเสียงาน รายได้ คู่ชีวิต ทำให้ผู้สูงอายุมีปัญหาด้านจิตใจ อารมณ์ บางรายมีอาการซึมเศร้า ผู้สูงอายุจึงควร ได้รับการดูแลเอาใจใส่ ได้รับความเคารพจากลูกหลานและบุคคลในสังคม สิ่งเหล่านี้จะทำให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข การเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของครอบครัว ชุมชน ได้ทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม จะทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพจิตที่ดีไม่เป็นภาระต่อสังคม นอกจากนี้ผู้สูงอายุยังมีความต้องการด้านสังคม คือ ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว ต้องการเป็นบุคคลสำคัญในสายตาของสมาชิกในครอบครัวต้องการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัว และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ จึงเป็นไปตามทฤษฎีความต้องการ และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ สดใส ศรีสะอาด (2540, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ จังหวัดอำนาจเจริญ พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา การมีชมรมผู้สูงอายุ และประสบการณ์ใน

พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ ปัจจัยด้านความรู้ การรับรู้ พบว่า ค่านิยมเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ ทักษะคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ การรับรู้ความสามารถตนเองเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ การรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคของพฤติกรรมสุขภาพ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ ส่วนปัจจัยที่ชักนำให้ปฏิบัติ พบว่าการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพ การได้รับคำแนะนำสนับสนุนจากบุคคลที่เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการศึกษา แนวทางการพัฒนาการสนับสนุนทางสังคมแก่ผู้สูงอายุในเขตเทศบาล ตำบลท่าม่วง อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี อยู่ในระดับมากซึ่งเพียงพอต่อความต้องการสำหรับผู้สูงอายุแล้ว ดังนั้น แนวทางการพัฒนาการสนับสนุนทางสังคมแก่ผู้สูงอายุ ควรดำเนินการดังนี้

ด้านอารมณ์

ด้านอารมณ์สำหรับผู้สูงอายุเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ในการสนับสนุนด้านอารมณ์ได้แก่การให้ความรัก ความห่วงใยจากผู้อื่น การเป็นที่ปรึกษา การดูแลอย่างใกล้ชิด การได้รับการยอมรับในการแสดงความคิดเห็น โดยเฉพาะจากคนในครอบครัวซึ่งเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับผู้สูงอายุมากที่สุดในการสนับสนุนด้านอารมณ์ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีสภาวะอารมณ์ดี หรือกำลังใจจากเพื่อน การได้พบปะพูดคุยกับบุคคลอื่น ๆ รอบตัว สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขจิตใจที่ดี เมื่อสุขภาพจิตดีจะเป็นผลให้สุขภาพกายดี และมีอายุยืนนานมากยิ่งขึ้น

ด้านการรับรู้ข่าวสาร

ด้านการรับรู้ข่าวสารเป็นส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งในการได้รับการสนับสนุนด้านการรับรู้ข่าวสารสามารถกระทำได้หลายทาง อาทิเช่น จากครอบครัว จากเพื่อนบ้าน จากชุมชน หรือหน่วยงานของรัฐ ซึ่งข่าวสารที่สำคัญที่ผู้สูงอายุควรได้รับรู้มากที่สุด คือการดูแลสุขภาพเบื้องต้น จากโรงพยาบาล หรือหน่วยงานของรัฐในการจัดหาบุคลากรเข้ามาอบรมให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุ หรือข้อมูลข่าวสารด้านสิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุ หรือแม้กระทั่งการให้คำปรึกษาและแนะนำเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาครอบครัวให้กับผู้สูงอายุในการอยู่ร่วมกันในครอบครัวบางครั้งอาจมีปัญหาบ้างซึ่งหากได้รับรู้วิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจะทำให้ผู้สูงอายุอยู่ร่วมกับครอบครัวอย่างมีความสุข

ด้านวัสดุ สิ่งของแรงงานและบริการ

ด้านวัสดุ สิ่งของแรงงานและบริการ คือปัจจัยที่ทำให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นปัจจัย 4 คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค การได้รับบริการที่ดีจากสถานพยาบาล การรับความสะดวกสบาย การได้รับการดูแลความปลอดภัย ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับผู้สูงอายุ ที่จะได้รับจากครอบครัว ชุมชน หรือหน่วยงานของรัฐ ซึ่งปัจจุบันภาครัฐได้เล็งเห็นความสำคัญจึงมีนโยบายสำหรับผู้สูงอายุมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนเบี้ยยังชีพ การเพิ่มช่องบริการด่วนสำหรับผู้สูงอายุในสถานพยาบาล การจัดตั้งกลุ่มผู้สูงอายุ การได้รับการสนับสนุนในการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุในโอกาสต่าง ๆ จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการสนับสนุนทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อหาแนวทางการพัฒนา การสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับผู้สูงอายุโดยศึกษาจากบุคคลใกล้ชิดกับผู้สูงอายุว่าควรจะดำเนินแนวทางการพัฒนาไปในทิศทางใด
2. ควรศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการสนับสนุนทางสังคมแก่ผู้สูงอายุ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา และปรับปรุงการสนับสนุนทางสังคมแก่ผู้สูงอายุให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างเพียงพอและทั่วถึง
3. ควรศึกษาปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพ การดำเนินงานการสนับสนุนทางสังคมแก่ผู้สูงอายุ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาให้การสนับสนุนทางสังคมแก่ผู้สูงอายุได้ดียิ่งขึ้น
4. ศึกษาภาวการณ์ใช้จ่ายเบี้ยยังชีพและความต้องการพื้นฐานของผู้สูงอายุ ความเพียงพอในการใช้จ่ายในกรณีที่ได้ได้รับเบี้ยยังชีพไปแล้วเพียงพอต่อความต้องการมากน้อยเพียงใด เป็นต้น